

LA LLOTJA DE LA SEDA: PATRIMONI DE LA HUMANITAT

AGUSTÍ SAÚCO ROSA

VILLANUEVA DE CASTELLÓN, LA RIBERA ALTA

Resum: Comentari sobre la Llotja de Seda, punt turístic important de la ciutat de València.

La Llotja de la Seda, edifici situat al casc antic de València, va ser declarada "Patrimoni de la Humanitat" per la UNESCO el 5-XII-1996, pel fet que aquest és una mostra del poder econòmic que tenia la ciutat de València al segle XV, així com també per la seva importància arquitectònica, que l'han convertit, amb el pas dels segles, en un símbol de la ciutat. L'obra és d'estil Gòtic mediterrani, però el Consolat de Mar, de construcció posterior, presenta un Gòtic amb influències renaixentistes.

Al segle XV, la ciutat de València experimenta una expansió econòmica important, que s'observa en diversos aspectes, tals com: augment demogràfic, auge de les arts i la literatura, estabilitat de preus i salaris i un fort aparell financer que li permet a la ciutat concedir préstecs fins i tot als reis. En aquest ambient de produccions literàries i artístiques, València es converteix en una potència de primer ordre a Europa occidental des del punt de vista financer¹.

¹ Bru Vidal, Santiago (1995): *La Lonja de Valencia y su entorno mercantil*, Valencia, Ajuntament de València, p. 6

Una xicoteta cronologia sobre la construcció de l'edifici ens mostra que aquesta va començar l'any 1469, quan el Consell General de la Ciutat va aprovar la construcció d'un edifici que reunira les condicions necessàries, tenint en compte la creixent importància econòmica de la ciutat. Aquell mateix any, el Consell va donar als jurats de la ciutat la potestat per a iniciar la construcció de la Llotja, creant-se un impost especial amb l'objectiu de recaptar fons per a la seva construcció². Posteriorment, a finals l'any 1480, es va decidir el lloc on s'alçaria l'edifici, i a principis de l'any 1481, Pere Compte³ (que ja havia adquirit renom com a mestre d'obres de la catedral de València) i Joan Ivarra, van ser anomenats mestres d'obres, rebent l'encàrrec de dirigir la construcció de la Llotja.

L'edifici va començar a construir-se de forma oficial el dia 5-II-1483, tal com apareix registrat a l'escut orientat al sud-est. Darrere de la seva construcció hi ha certa competència comercial entre el Regne de València i el Regne de Mallorca, on feia poc s'havia construït una Llotja, baix la direcció de Guillem Sagrera. En conseqüència, s'inicien les obres de la Llotja de València, on Pere Compte segueix el disseny de l'edifici mallorquí, emprant pilars helicoidals i en el que es refereix a l'estructura de la façana⁴.

La construcció de l'edifici va constar de quatre fases:

- Entre 1482 i 1498, va tenir lloc la preparació dels solars, l'alçat de la Sala de Contractació i de la Torre. En aquest primer moment, Pere Compte s'inspira en la Llotja de Palma, construïda entre 1426 i 1448⁵.

² Ídem, p. 8

³ Pere Compte o Pere Comte, ja que el nom varia depenent de la font que es consulte.

⁴ Sebastián, Santiago (1998): *La Lonja y su entorno sociocultural*. Valencia. Fundación Valencia III milenio. p. 24.

⁵ Azcárate, José Maria (1990): *Arte Gótico en España*, Madrid, Cátedra, p. 109.

- Entre 1498 i 1506 té lloc una segona fase, en la qual l'únic mestre d'obres és Pere Compte, ja que Joan Ivarra havia mort l'any 1486⁶. Durant aquest període que acaba amb la mort de Compte, es construeixen les dues primeres plantes del Consolat de Mar.
- La mort de Pere Compte marca l'inici de la tercera fase de construcció, que va de 1506 a 1533, en la qual, baix la direcció de Joan Corbera, té lloc la construcció de la tercera planta del Consolat.
- Finalment, entre 1533 i 1548, té lloc l'última fase de la construcció de l'edifici, encara baix la direcció de Joan Corbera.

L'edifici s'alça sobre una superfície rectangular. Quasi la meitat correspon a la Sala de Contractació, al nord-est de la qual trobem la torre amb la capella. A més, en el sector situat més al nord tenim el Consolat de Mar. La resta de la superfície correspon a un jardí i dependències annexes⁷.

El prestigi de Pere Compte com a mestre d'obres queda patent amb el disseny de l'escala de la torre. Aquesta compta amb una escala de cargol de 110 escalons. No obstant això, no té un pilar central com a suport, sinó que està annexada a la paret formant un únic element arquitectònic.

Sala de Contractació

Té quatre accessos. D'aquests, el més cridaner és **l'accés oest**, situat a la plaça del Mercat. En aquest accés, podem observar un timpà on apareix representada la verge Maria amb el seu fill en braços i un àngel a cada costat. La imatge es troba sobre un accés dividit en dos per una fina columna de pedra, que fa la funció de pilar sustentador del timpà. A més, en aquest accés

⁶ Idem, p. 109.

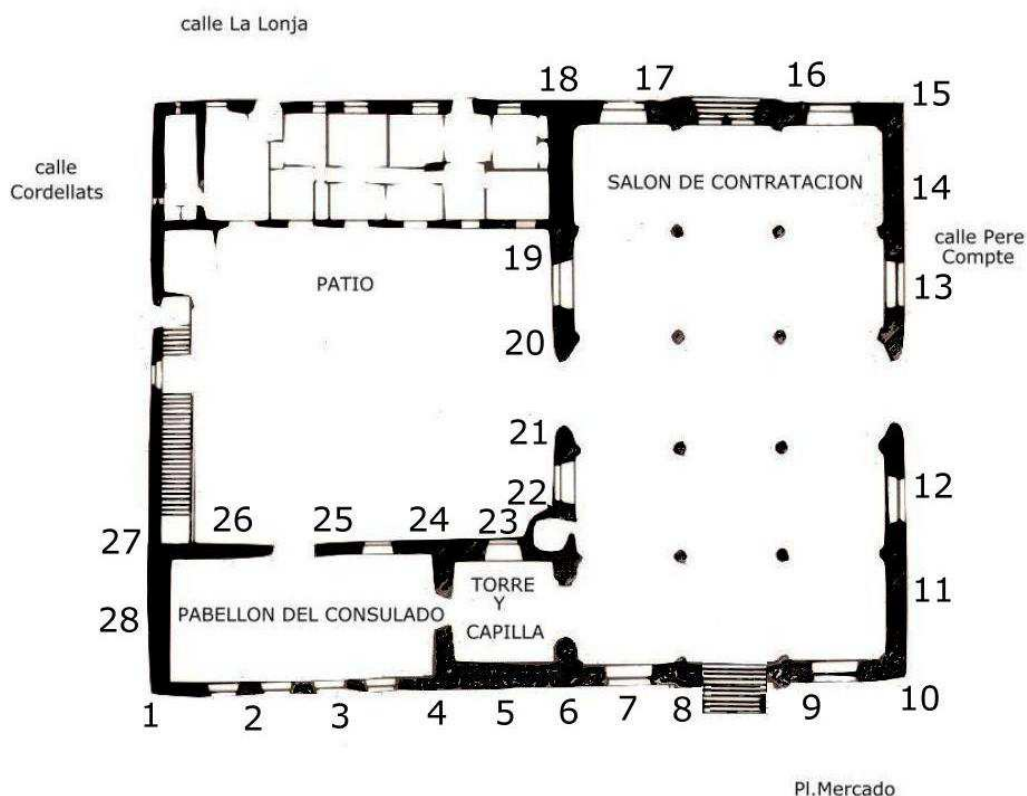
⁷ Bru Vidal, Santiago (1995): op. cit... p. 10

trobem una gran quantitat de representacions escultòriques (homes armats, arbres, centaures).

L'accés est compta amb decoracions vegetals (sobretot fulles de palma i de llorer) que ixen de gerros situats sobre caps humans. En aquest timpà es troba representat a Jesucrist de majestat (el recurs a la simbologia bíblica es pot observar a tota l'estructura de la façana).

L'accés situat a la part **sud** del recinte és més sobri, ja que allò més rellevant són les mènsules, on s'observen representacions d'àngels i els símbols dels evangelistes Lluc i Marc (tetramorf). Per últim, **l'accés nord** compta amb un dels conjunts escultòrics més importants de tot l'edifici, amb representacions de fulles d'acant, homes i animals.

En la imatge següent, corresponent a la planta de la Llotja, es pot observar com els accessos oest, est i nord donen al carrer, mentre que l'accés sud, que dona al pati interior, és el més sobri de tots.

Planta de la Llotja. Font: <http://www.jdiezarnal.com>

La Sala de Contractació és un recinte molt ampli, amb unes dimensions de 35'6 metres de longitud, 21'3 metres d'amplària i 17'4 metres d'altura. La sala està dividida en tres naus longitudinals per 8 columnes helicoidals amb estries. A més, compta amb 16 columnes adossades dins de la sala que permeten eliminar contraforts exteriors⁸.

Consolat de Mar

Pel que fa al Consolat de Mar, l'estructura de l'edifici va començar sent gòtica i va acabar sent d'estil renaixentista (principalment la part construïda entre 1534 i 1548). El canvi d'estil arquitectònic és més perceptible en l'estructura externa que en la interna. Un exemple el tenim als finestrals, ja que

⁸ Ídem, p. 15

els quatre finestrals inferiors són d'estil gòtic, amb llindars, i presenten impostes, mentre que els vuit finestrals superiors compten amb arcs conopials que rematen l'estructura⁹.

La seva construcció va començar l'any 1498, i va estar en mans de Pere Compte fins a la seva mort l'any 1506. La construcció de la part superior es va acabar l'any 1548, en un moment en que el Renaixement ja s'havia expandit per Europa. Per aquest motiu, l'edifici compta amb una part d'estil gòtic i altra part d'estil renaixentista¹⁰.

Exterior del recinte

La façana de l'edifici, com es pot observar a la fotografia, compta amb dos seccions unides per una torre. A l'esquerra de la torre es troba el Consolat de Mar, construït a principis del segle XVI, mentre que a la dreta de la torre tenim la Sala de Contractació, de finals del segle XV. Ambdós recintes estan connectats per una torre, que li dóna unitat a un recinte que no es va construir al mateix temps.

⁹ Ídem, p. 21

¹⁰ Sebastián, Santiago (1998): op. cit... p. 30.

Façana de la Llotja. Font: <http://www.lluisvives.com>

Pel que fa al simbolisme de la construcció, cal assenyalar les representacions heràldiques de la Ciutat de València, amb un alt contingut simbòlic i visibles des del primer moment de la construcció. Es tracta d'un total de quatre escuts de la ciutat de València: dos són de grans dimensions i es troben situats als angles sud-est i sud-oest de l'edifici; els altres dos presenten unes dimensions més reduïdes i es troben als angles nord-est i nord-oest. Dels 4 escuts, cal destacar l'escut situat a l'angle sud-oest, que dona al Mercat Central i que compta amb dos àngels subjectant l'escut¹¹.

La Llotja compta amb dos recintes de diferent funció. En primer lloc, es va construir la Casa de Contractació, un recinte que servia com a punt de reunió dels comerciants, en el context del Segle d'Or valencià. Es tracta d'un

¹¹ Bru Vidal, Santiago (1995): op. cit... pp. 24-25

moment d'auge econòmic, d'ampliació de l'esfera del comerç, fet que obliga a regularitzar les transaccions comercials i també a construir, a València, un espai físic on els comerciants es puguen reunir. En segon lloc, trobem el Consolat de Mar, una institució pròpia de la Corona d'Aragó que tenia un caràcter legislatiu, encarregant-se del comerç marítim i també d'aspectes relacionats amb el dret penal marítim.

La Llotja i el Consolat de Mar recullen les experiències precedents i reforcen els valors d'una arquitectura austera, elaborada de forma refinada i que no compta amb elements ornamentals excessius¹². En la seva elaboració, Pere Compte va incorporar elements presents a la Llotja mallorquina, com els pilars helicoïdals o la tipologia de la façana¹³. L'obra arquitectònica es troba localitzada a la Plaça del Mercat N°31, enfront del Mercat Central de València.

La Llotja de València és un referent dins de l'arquitectura civil baixmedieval, i encarna l'esperit d'un moment de la ciutat, un moment en que es produeix l'auge mercantil i comercial de la ciutat. Per tant, té un significat que va més enllà de la funció utilitària que tingué en el seu moment, al ser un element clau del creixement econòmic del Regne de València¹⁴. Durant la Baixa Edat Mitjana, la ciutat de València és una excepció al clima general de crisi econòmica que predominava a la Corona d'Aragó, i va ser en aquest context quan es va construir la Llotja, mostra del poder que tenia la ciutat al segle XV, quan probablement era una de les ciutats més poderoses de terres hispàniques¹⁵.

¹² Belenguer, Ernest (director) (1998): *Història del País Valencià: De la conquesta a la federació hispànica*, Barcelona, Edicions 62, p. 477.

¹³ Sebastián, Santiago (1998): op. cit... p. 21.

¹⁴ Ídem. p. 21

¹⁵ Bru Vidal, Santiago (1995): op. cit... p. 6.

BIBLIOGRAFÍA

Belenguer, Ernest (director): *Història del País Valencià: De la conquesta a la federació hispànica*, Barcelona, Edicions 62, 1989.

Bru Vidal, Santiago: *La Lonja de Valencia y su entorno mercantil*, Valencia, Ajuntament de València, 1995

Azcárate, José Maria: *Arte Gótico en España*, Madrid, Cátedra, 1990.

Sebastián, Santiago: *La Lonja y su entorno sociocultural*, Valencia, Fundación Valencia III milenio, 1998.